

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ บุคคลทุกเพศทุกวัยจะดำรงอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบันได้อย่างดีมีความสุขและประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ การศึกษาจึงเป็นปัจจัยหนึ่งของการดำรงชีวิตไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าปัจจัยสี่ซึ่งเป็นปัจจัยทางด้านวัตถุ (วิจิตร ศรีสอาน 2529 : 1) เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมดังกล่าว การศึกษาแบบนี้จึงต้องยึดแนวทางจัดการศึกษาตลอดชีวิต มีรูปแบบและวิธีการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เยาว์และผู้ใหญ่ อาศัยเทคโนโลยีการศึกษาและสื่อมวลชนสมัยใหม่เป็นรูปแบบที่ผสมผสานทั้งในและนอกระบบโรงเรียน จึงก่อให้เกิดวิธีการใหม่ทางการศึกษาที่สำคัญคือ การจัดการศึกษาระบบเปิดที่ใช้การศึกษาทางไกลซึ่งกำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชได้รับการสถาปนาขึ้นเมื่อปีการศึกษา 2521 เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ มีลักษณะเป็นมหาวิทยาลัยเปิดที่ใช้ระบบการสอนทางไกล ยึดหลักการศึกษาดูตลอดชีวิต มุ่งพัฒนาคุณภาพของประชาชนทั่วไป เพิ่มพูนวิทยฐานะแก่ผู้ประกอบอาชีพและขยายโอกาสทางการศึกษาต่อสำหรับผู้สำเร็จมัธยม เพื่อสนองความต้องการของบุคคลและสังคม จึงได้มีการพัฒนาระบบการสอนทางไกลซึ่งใช้สื่อการสอนทางไปรษณีย์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิธีการอื่น ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องเข้าเรียนตามปกติ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2528 : 2)

เทคโนโลยีการศึกษาในการพัฒนาระบบการสอนทางไกลเป็นหัวใจของมหาวิทยาลัยเปิด ในด้านการถ่ายทอดเนื้อหาสาระและประสบการณ์ไปยังนักศึกษาที่ศึกษาแล้วเรียนด้วยตนเอง หากขาดเทคโนโลยีการศึกษาในรูปของสื่อประเภทต่าง ๆ ทั้งวัสดุอุปกรณ์และวิธีการแล้ว มหาวิทยาลัยเปิดจะไม่สามารถ

ดำรงอยู่ได้เทคโนโลยีการศึกษาจึงเป็นตัวกำหนดโครงสร้างสื่อการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยเปิด (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ 2531 : 55)

โครงสร้างสื่อการสอนทางไกลที่ยึดสื่อสิ่งพิมพ์เป็นแกน เป็นระบบสื่อการสอนทางไกลที่ใช้อยู่ในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัยเปิดที่อังกฤษและมหาวิทยาลัยเปิดอื่น ๆ ทั่วโลกอีกประมาณ 15 แห่ง ซึ่งหมายถึงระบบสื่อการสอนทางไกลที่ใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นแกนในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระไปสู่ นักศึกษาทางไกล และใช้สื่อประเภทวิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง สื่อโสตทัศน การสอนเสริม สื่อโทรคมนาคม เป็นสื่อที่เกาะเกี่ยวด้วยการอิงหรือขยายเนื้อหา สาระที่อยู่ในสื่อสิ่งพิมพ์นั้น

ในการผลิตสื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชประเภท สิ่งพิมพ์ เอกสารการสอน เทปตลับ รายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ภาพยนตร์และสื่อโสตทัศนศึกษาอื่น ๆ นั้น ได้มี คณะกรรมการชุดหนึ่งซึ่งเรียกว่า คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชา ซึ่งประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการ 1 คน กรรมการด้านเนื้อหาไม่เกิน 6 คน กรรมการ เทคโนโลยีการศึกษา 1 คน กรรมการด้านวัดผลการศึกษา 1 คน บรรณาธิการ และเลขานุการรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 9 คน ทั้งนี้กรรมการอาจจะทำหน้าที่ เลขานุการหรือบรรณาธิการด้วยก็ได้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2524 : 4) ส่วนผู้ร่วมผลิตคือผู้ที่ไม่ได้เป็นกรรมการ แต่ได้รับมอบหมายให้ เขียนหน่วยหรือตอนโดยอาศัยหลักการของกลุ่มผลิตชุดวิชา

นับตั้งแต่ปีการศึกษา 2521 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชได้เปิด สอนในสาขาวิชาต่าง ๆ คือ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ วิทยาการ จัดการ นิติศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพ เศรษฐศาสตร์ คหกรรมศาสตร์ ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ รัฐศาสตร์ และนิเทศศาสตร์รวมเป็น 10 สาขา วิชา ทำให้มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชได้ผลิตเอกสารการสอนชุดวิชาต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก การเขียนและการจัดทำเอกสารการสอนซึ่งเป็นสื่อหลักของ มหาวิทยาลัย ๆ จึงมีผู้เขียนหลายคนร่วมกันทั้งที่เป็นบุคลากรภายในและภายนอก

เอกสารการสอนต่างจากเอกสารการสอน เพราะไม่ใช่สิ่งพิมพ์แจก นักศึกษาในชั้นเรียน เนื่องจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยพระราช-

บัญญัติ เป็นมหาวิทยาลัยที่กำหนดไว้ว่าจะไม่มีชั้นเรียนของตนเอง เอกสารการสอนจึงเป็นตำรา... ที่ออกแบบมาเพื่อให้ให้นักศึกษาได้เรียนเองโดยเฉพาะ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2531 : 14) รูปแบบเอกสารการสอนเป็นไปตามกำหนดของสภาวิชาการ คณะกรรมการผลิตชุดวิชาและผู้ร่วมผลิตจึงควรให้ความสนใจในรูปแบบเฉพาะและการเสนอเนื้อหาสาระของเอกสารการสอนชุดวิชาอย่างถี่ถ้วน เพื่อช่วยให้นักศึกษาสามารถเรียนด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบเอกสารการสอนตามแนวของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช อาจจำแนกลักษณะ ได้ดังนี้

1. รูปแบบและองค์ประกอบทั่วไปที่กำหนดลักษณะของ เอกสารการสอนชุดวิชา
2. แผนการสอนในแง่การวางรูปแบบการเขียนหัวเรื่อง แนวคิด วัตถุประสงค์ แผนตอน และรวมทั้งกิจกรรมสื่อการศึกษาและการประเมินผล ในกรณีที่ เป็นแผนหน่วย
3. การเสนอเนื้อหาสาระ ให้สอดคล้องระหว่างแนวคิดกับการเสนอเนื้อหาการลงหมายเลขหัวเรื่อง การลงเลขเชิงอรรถ
4. การให้กิจกรรมและแนวตอบ ให้พิจารณาระดับกิจกรรมที่เน้นระดับการประยุกต์ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมิน มากกว่าการประเมินระดับความรู้ความจำ เป็นต้น และการให้แนวตอบที่ละเอียดพอ

และจากสรุปผลของคณะกรรมการประเมินเอกสารสอนกลุ่มชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อการศึกษา (2531) พบว่าในชุดวิชาที่ผลิตและใช้มานานแล้ว ควรปรับทั้งเนื้อหาและรูปภาพให้เป็นปัจจุบัน ดังนั้นในด้านรูปแบบของเอกสารการสอนที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชได้กำหนดไว้อย่างละเอียดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นควรให้มีการปรับมาตรฐานและประสิทธิภาพด้วยเช่นกัน การศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผลิตและผู้ร่วมผลิตชุดวิชาที่มีต่อรูปแบบที่เหมาะสม น่าจะเป็นแนวทางหนึ่ง ที่ช่วยให้การจัดทำเกิดประสิทธิผลดังเป้าหมายของระบบการศึกษาทางไกลที่ยึดสื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อแกนกลาง และอาจเป็นแนวทางให้กับสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่คล้ายคลึงได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความคิดของคณะกรรมการกลุ่มผลิตและผู้ร่วมผลิตชุดวิชาที่มีต่อรูปแบบของ เอกสารการสอนชุดวิชาของมหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมศาสตร์
2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผลิตและผู้ร่วมผลิตชุดวิชาภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมศาสตร์
3. ศึกษาแนวโน้มรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับเอกสารการสอนชุดวิชาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์

ขอบเขตของการวิจัย

1. รูปแบบของ เอกสารการสอนในการศึกษาครั้งนี้ จะศึกษาในเรื่องรูปแบบทั่วไปกับรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของ เอกสารการสอนชุดวิชา
2. รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของ เอกสารการสอนชุดวิชาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์ ได้แก่
 - ก. แผนการสอนในแง่การวางรูปแบบ หัวเรื่อง แนวคิด วัตถุประสงค์ แผนตอน และรวมทั้งกิจกรรมสื่อการศึกษาและการประเมินผลในกรณีที่เป็นแผนหน่วย
 - ข. การเสนอเนื้อหาสาระ ให้สอดคล้องระหว่างแนวคิดกับการเสนอเนื้อหา การลงหมายเลขหัวเรื่อง การลงเลขเชิงอรรถ
 - ค. การให้กิจกรรมและแนวตอบ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบ หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะกำหนดลักษณะและโครงสร้างของสิ่งพิมพ์

เอกสารการสอนชุดวิชา หมายถึง ตำรา หรือแบบเรียนที่ใช้สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์

คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชา หมายถึง คณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งจาก
สภาวิชาการ ตามคำแนะนำของคณะกรรมการประจำสาขาวิชา
มีหน้าที่ในการผลิตเอกสารการสอนแบบฝึกปฏิบัติ วัสดุการศึกษา
รายการสอนทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ จัดให้มี
การสอนเสริม จัดกิจกรรม ภาคปฏิบัติเสริมประสบการณ์ ท้าการ
วัดผลการเรียนของนักศึกษาและประเมินผลชุดวิชา

ผู้ร่วมผลิต หมายถึง ผู้ที่ไม่ได้เป็นกรรมการแต่ได้รับมอบหมายให้เขียนหน่วยหรือ
ตอนในเอกสารการสอนชุดวิชา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบข้อบกพร่องและความเหมาะสมในการกำหนดรูปแบบ
เอกสารการสอนชุดวิชาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชที่กำหนดอยู่ในปัจจุบัน
2. เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยทั่วไป เห็นคุณค่าของการกำหนด
รูปแบบที่มีประโยชน์ต่อการผลิตตำรา เป็นอันมาก
3. เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าในเรื่องของรูปแบบตำรา
โดยเฉพาะให้กับเอกสารการสอนชุดวิชาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช